

Tjänsteskrivelse

2023-01-25

Diarienummer: 23SON18

Handläggare:

Lisa Hellström
026-17 90 28
lisa.hellstrom@gavle.se

Nämnd:

Socialnämnden

Tillsynsrapport gällande försäljning av folköl, tobak, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter och receptfria läkemedel 2022

Sammanfattning av ärendet

Uppföljning av kommunens tillsynsplan för folköl, tobak, e-cigarett samt receptfria läkemedel år 2022. Tillsynsansvar för en helt ny lagstiftning gällande tobaksfria nikotinprodukter har också tillkommit under året och redovisas nedan.

Bakgrund

Syftet med en tillsynsplan är att få en tydlig struktur på tillsynsarbetet med mätbara och uppföljningsbara mål. Exempelvis ska det framgå vad som ska prioriteras, antal tillsynsbesök och eventuell inriktning på dessa.

Utredning

Början av 2022 påverkades av rådande pandemi. Efter att pandemirestriktionerna upphörde ökade antalet ansökningar om både serverings- och tobakstillstånd hos tillståndsgruppen. Under 2022 har dessutom antalet anmälda försäljningsställen för e-cigarett dubblats och det har tillkommit en helt ny lagstiftning gällande tobaksfria nikotinprodukter. Detta har påverkat både arbetsbelastning och prioritering hos tillståndsgruppen. En del av tillsynsmålen för år 2022 har därmed inte kunnat uppnås. Antalet tillsynsbesök har dock ökat sedan åren innan och dessutom har metoden kontrollköp återupptagits.

Försäljnings- och serveringsställen, öl klass II (folköl)

Vid 2022 års utgång fanns 62 försäljningsställen i Gävle kommun, som hade anmält folkölsförsäljning. Det är en minskning av fem försäljningsställen jämfört med 2021. Samtliga ställen som har gjort anmälan har också lämnat in egenkontrollprogram för verksamheten, vilka har granskats av alkoholhandläggarna.

Under 2018 besöktes samtliga försäljningsställen som anmält folkölsförsäljning. Som en följd av den mycket ökade arbetsbördan genom den nya tobakslagen 2019, prioriterades tillsynen av folkölsförsäljningen ner det året. Ett mindre antal folkölstillsyner genomfördes. Under 2020 planerades därför en prioritering av folkölstillsynen. Sedan kom coronapandemin och tillsynsplanen avblåstes.

Under våren 2021 återupptogs tillfälligt tillsynen över folkölsförsäljningen, men bordlades sedan åter till följd av pandemin. Under 2022 planerades tillsyn på hälften av försäljningsställena. På grund av vårens pandemi samt den ökade arbetsbelastningen under året har endast 10 tillsynsbesök gjorts på totalt 9 försäljningsställen. Inget av tillsynsbesöken har resulterat i beslut om sanktion.

Försäljningsställen, tobak, e-cigarett och påfyllnadsbehållare

Vid 2022 års utgång fanns 87 försäljningsställen i Gävle kommun, som hade erhållit försäljningstillstånd för tobak. Det är en ökning av 1 försäljningsställe jämfört med 2021. Av dessa hade 31 också anmält försäljning av e-cigarett och påfyllnadsbehållare, vilket är en ökning med mer än det dubbla sedan året innan. Antalet ansökningar om tobakstillstånd har också ökat markant under året, från 8 ärenden 2021 till 24 ärenden 2022.

Livsmedel och tillstånd har under 2022 gjort 23 tillsynsbesök på 21 försäljningsställen med tobakstillstånd. Planen var att besöka minst hälften av alla tobaksförsäljare. Om än målet inte har uppfyllts, så har ändå antalet tillsynsbesök mer än fördubblats sedan året innan.

Inre tillsyn avseende tillståndshavare för tobaksförsäljning har under 2022 bedrivits inom ramen för nyansökningar (24 ärenden) och bolagsändringar (10 ärenden). Enstaka inre tillsynsärenden har därutöver initierats av enheten efter signal från kreditupplysningsföretaget Syna om att anmärkningar finns på en tillståndshavare.

Den inre och yttre tillsynen har under 2022 resulterat i 3 beslut om återkallelse av tobakstillstånd och 1 beslut om varning. Det är en ökning med 2 beslut om återkallelser jämfört med året innan. Värt att notera är att även Polismyndigheten har gjort en del tillsyn över tobaksförsäljningen under året och att vissa av deras tillsynsprotokoll har legat till grund för sanktionsärenden tagna av Socialnämnden.

Livsmedel och tillstånd införde under 2020 arbetsmetoden kontrollköp i kommunen. Det innebär personer som har fyllt 18 år men ser unga ut arvoderas för att genomföra försök till köp av tobak eller annan åldersbegränsad vara i butik. Resultatet kan inte användas för sanktion, utan är till för att utgöra grund för en dialog om vikten av noggrann ålderskontroll. På grund av pandemin har arbetsmetoden inte använts under 2021, men planen var att återuppta arbetsmetoden under 2022. Målet för år 2022 var att göra kontrollköp av tobak hos minst hälften av alla försäljningsställen. Kontrollköp gjordes under våren hos 53 verksamheter, vilket innebär att målet uppfylldes. Av de butiker som besöktes klarade 75% kontrollköpet, vilket är ett markant förbättrat resultat i jämförelse med 2020 då det bara var 25 % av de besökta butikerna som nekade köp.

Försäljningsställen, tobaksfria nikotinprodukter

Under sommaren 2022 trädde en helt ny lagstiftning i kraft - Lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter. Till tobaksfria nikotinprodukter räknas främst det vita nikotinsnuset. Under hösten 2022 blev det klart att tillsynsansvaret för den nya lagstiftningen skulle ligga på Socialnämnden och därmed tillståndsgruppen.

Den nya lagen har medfört en hel del arbete så som framtagande av mallar, informationsmaterial, taxa, delegationsordning med mera. Under sommaren och hösten 2022 har i stort sett alla verksamheter med tobakstillstånd anmält försäljning av tobaksfria nikotinprodukter. Tillståndsgruppen har börjat att granska dessa anmälningar och inskickade egenkontrollprogram, men mycket av arbetet kvarstår även under år 2023.

Försäljningsställen, vissa receptfria läkemedel

Vid 2022 års utgång fanns 52 försäljningsställen i Gävle kommun som hade anmält till Läkemedelsverket att de säljer receptfria läkemedel. Det är en ökning av två försäljningsställen jämfört med 2021.

Tillsynen av försäljningsställena bör enligt Läkemedelsverkets (tillsynsmyndighetens) vägledning ske med intervall som inte överstiger två-tre år. I stort sett samtliga försäljningsställen i Gävle kommun fick tillsynsbesök under 2018. Ny tillsyn planerades att göras på hälften av försäljningsställena under 2020 och på de resterande ställena under 2021. Tillsynen avblåstes dock till följd av coronapandemin. Under 2022 planerades tillsyn att göras på minst en tredjedel av försäljningsställena. Totalt gjordes 6 tillsynsbesök i 6 butiker under året.

Lisa Hellström
Enhetssamordnare och alkoholhandläggare
Livsmiljö Gävle

Ärendet hanteras av Socialnämnden vid sammanträdet den 21 februari 2023. Enhetssamordnare och alkoholhandläggare, Lisa Hellström, har varit ansvarig handläggare i ärendet.